

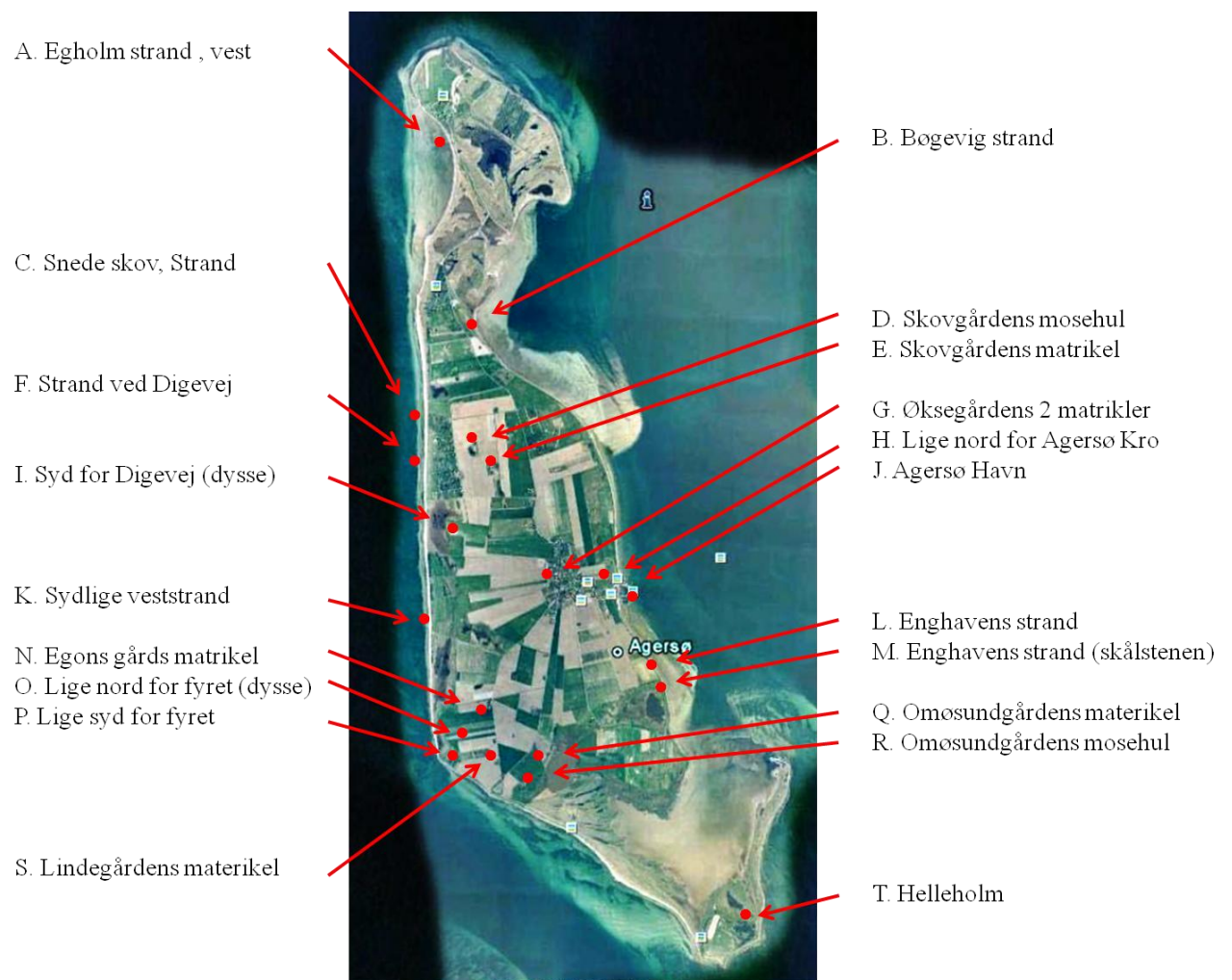

Arkæologiske fund

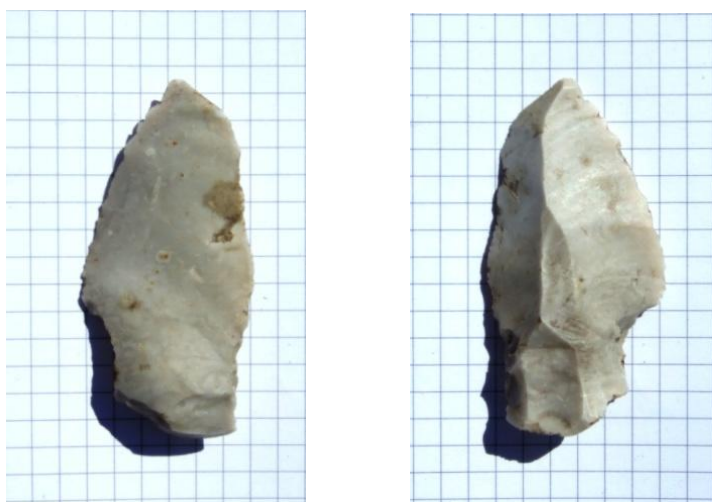
Dette er et katalog over i hovedsagen private fund (mest fra yngre stenalder) ordnet efter fundsted på Agersø (inklusive Egholm og Helleholm). Alle stenoldsager er fotograferet fra mindst 2 sider og er anbragt på ternet papir med tern, der er 5mm X 5mm. Figur 1 viser et Google-billede af Agersø, hvor hvert af de 20 fundsteder er markeret med en rød cirkel. Fundstederne har fået navne, der umiddelbart skulle angive, hvor på Agersø det er. Fundstederne inkluderer naturligvis kun mit eget kendskab, som er begræset af den tid, der har været til rådighed, og det antal landmænd og andre personer, som har været så elskværdige at give mig informationer om deres fund. Der ligger formodentlig mange flintfund og venter. Stenoldsagerne er karakteriseret i figurteksterne på basis af 2 værker om stenalderens fund: 1) Peter Vang Petersen: Flint fra Danmarks oldtid (Forlaget Museerne.dk, 2008) og 2) Axel Degn Johansen: Ældre Stenalder i Norden (Sammenslutningen af Danske Amatørarkæologer, 2000).

Fund fra rensdyrjægenes tid.

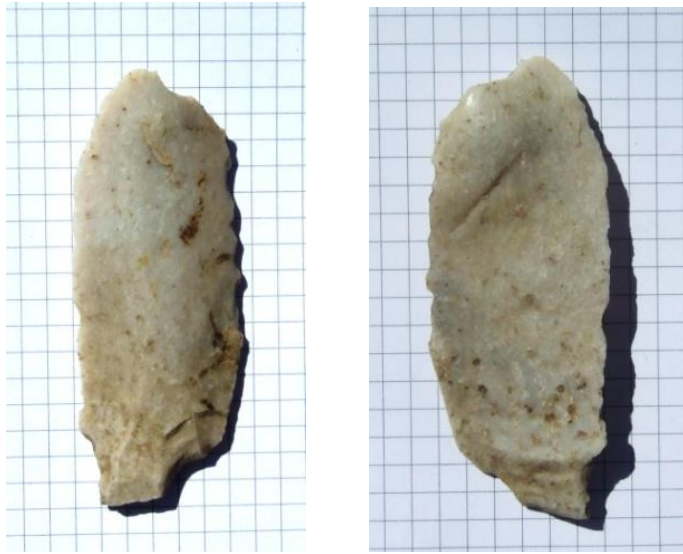
I rensdyrjægenes tidsalder (12.800 -9.000 f.Kr.) var morænebakkernes top gode udsigtpunkter for rensdyrtrækket. Rensdyrene bevægede sig også typisk langs højderygge i landskabet, som man har afdækket ved f.eks. Knudshoved på Sydsjælland. Det kunne være nærliggende at inddrage Agersø som et andet alternativt højdedrag i området, men der er aldrig lavet palæolitiske undersøgelser på Agersø. De mange søer kan have været drikkereservoirer for rensdyrene og har derfor også været oplagte steder for rensdyrjægerne at slå sig ned på deres vandringer efter rensdyr. Netop på marken figur 7, s.36 er der fundet 2 karakteristiske pilespidser, der med en vis sandsynlighed er fra brommekulturen, 11.200 – 10.500 f. Kr. Pilespidserne er vist på figur 2 og 3.

Figur 1. Google satellitbillede af Agersø med oldsagernes fundsteder markeret med bogstaver. Bogstavbetegnelserne bliver brugt i dette bilags fortegnelse over fund.

Figur 2 (a) og (b). Pilespeidser (brommekulturen). Fundsted E (Skovgårdens matrikel). Viser i montre no. 1 s.16.

Figur 3 (a) og (b). Pilespidser (brommekulturen). Fundsted E (Skovgårdens matrikel). Vises i montre no.1 s.16.

Der er aldrig udført boringer eller udgravninger ved nogle af de mange mosehuller, der findes på Agersø. Dette ville kunne give væsentlige polleninformationer om plantevækst og de klimatiske perioder siden weichelistidens isbræer trak sig tilbage. Jordprøver giver ofte med stor tydelighed de meget voldsomme klimatiske skift i klimaet, og arkæologiske fund i de samme lag kan give nye informationer. Måske der i fremtiden kan laves en udgravning og profil ved et af Agersøs mosehuller. Foreløbig vil der i juni 2012 blive foretaget en simpel boreprøve.

Figur 4. Zinken (Hamburgkulturen). Fundsted E (Skovgårdens matrikel). Viset i montre no. 1 s.16.

Fund fra maglemose-, kongemose- og ertebøllekulturen.

Over hele Agersø kan man finde flækker, afslag og skrabere af flint, men det er ofte ikke muligt typografisk at bestemme, hvor i mesolitikum de hører hjemme, eller om de eventuelt er fra neolitikum. Der er ingen kontekst ved disse løsfund. På bordet i udstillingen (s.20) er anbragt en dyng af sådanne flintsager.

Fund fra yngre stenalder ordnet efter fundsted

På figur 1 (s.28) er vist et kort over Agersø med alle omtalte fundsteder indtegnet. I det følgende henviser bogstaverne A-T til kortet figur 1 s. 28. Kortet viser også placeringen af det af Sorø Museum udgravede 2-skibede hus (angivet med bogstavet H). På de følgende sider i dette kapitel findes et komplet katalog over fund fra Agersø med redskaber fra yngre stenalder, hvor fundstedet er kendt (f.eks. matriklerne hørende til gårdene). Ud over beliggenheden illustreret med forskellige detailkort, er fundenes særlige type angivet. Det er angivet, om fundet eventuelt indgår i særudstillingen. Jeg har valgt ikke at omtale fund, hvor fundstedet på Agersø ikke er

kendt. Registreringen af oldsagerne er foregået privat på gårdene (se figur 5). Der er naturligvis mange steder på Agersø, hvor jeg ikke har været, eller hvor der har været afgrøder i den periode, mine undersøgelser på Agersøs marker har stået på .

Figur 5. Sven Christiansen, Skovgården, viser sine flintoldsager frem.

A - Egholm strand, vest

Der ligger nogle flintsager fra Egholm på Sorø Museum (sag SVM 1275). De lader sig ikke kopiere fra Sorø Museums hjemmeside, men kan studeres på adressen

http://www.aabne-samlinger.dk/SVM/service/rapporter/filer/7/SVM1275%20Egholm_Registreringsnotat_Web.pdf

B – Bøgevig strand

B1. Tyknakket økse (type A).

C—Snede Skov

C1. Lancetformet dolk (type II).

D – Skovgårdens mosehul

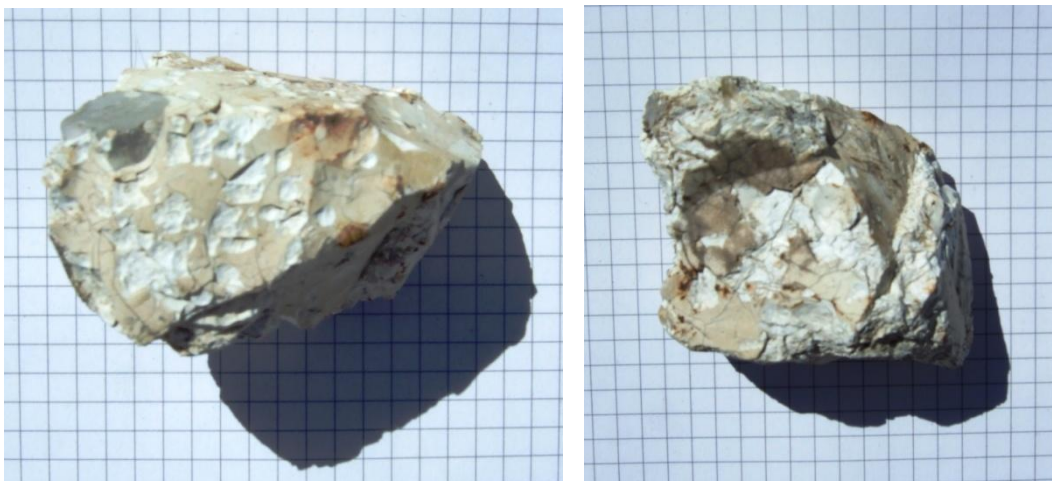
Figur 6. Kort over Skovgårdens mosehul (rødt).

D1. Brudstykke af retøkse med udsvajet æg. Sen Neolitikum. Stærkt brændt flint. Vises i montre no.1 s.16.

D2. Uregelmæssigt stykke af en tyknakket økse. Stærkt brændt flint.

D3. Uregelmæssigt stykke af en tyknakket økse. Stærkt brændt flint.

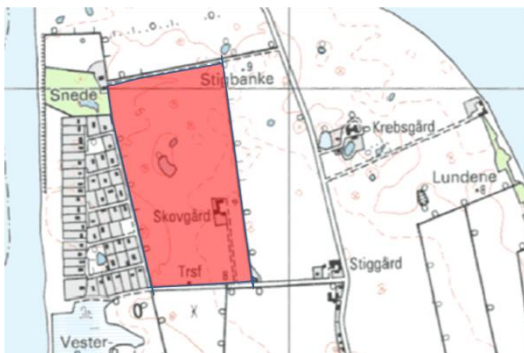

D4. Nakken af en tyknakket sleben økse med slebne kanter (B-type). Brændt flint. Vises i montre no.1 s.16.

D5. Lille tyknakket økse (B-type). Nakken er gen-tilhugget. Brændt flint.

E – Skovgårdens matrikel

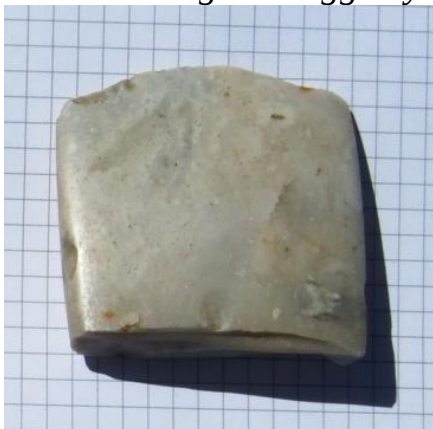
Figur 7. Skovgårdens matrikel (rødt)..

E1. Genskærpet tyndnakket økse.

E2. Knækket gentilhugget tyndnakket økse.

E3. Æggen af en tyndnakket økse.

E4. Kærneøkse. Sleben æg.

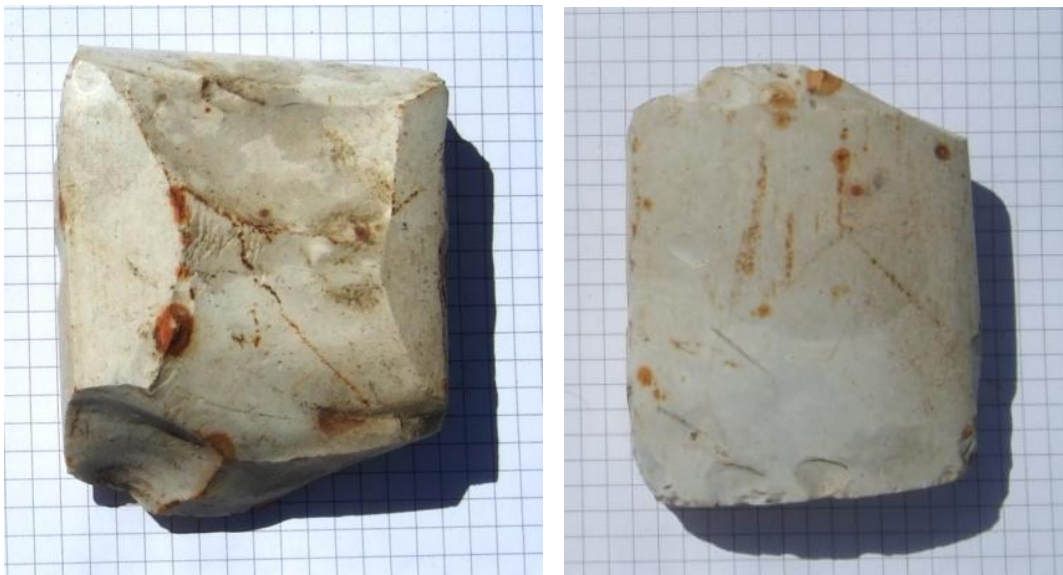
E5. Kærneøkse med spids æg (spidsøkse).

E6. Knækket bjergartsøkse med skafthul. Vises i montre no.1, s.16.

E7. Brudstykke af mejsel.

E8. Brudstykke af tyndnakket økse.

E9. Tyndnakket økse. Æggen er knækket; måske hulslebet.

E10. Retøkse med udsvajet æg. Måske en genbrugt tyknakket økse.

E11. Knækket tyndnakket økse, brændt.

E12. Segl til kornhøst. Tidlig type segl baseret på skærpet afslag. Vises i montre no. 2, s.18.

E13. Lancetformet dolk (type II). Vises i montre no.2, s.18.

E14. Spidsvåben eller forarbejde til dolkstav.

E15. Tyknakket økse (type A).

E16. Knækket spids af dolk (type I).

E17. Tyknakket økse. Grov.

E18. Tyknakket økse. Grov.

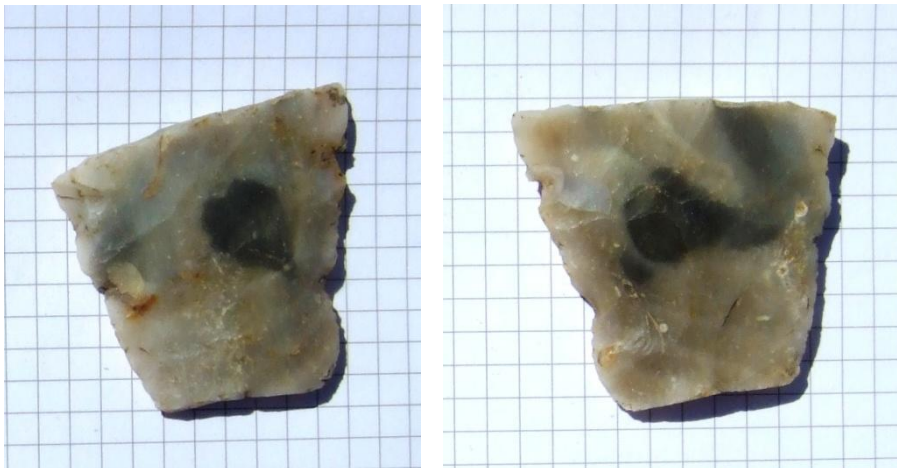
E19. Knækket tydnakket økse.

E20. Lille kernemejsel med sleben spids.

E21. Knækket tyndnakket økse.

E22. Fladehugget stykke. Del af segl?

E23. Bred dolkstäv. Visas i sideskab i montre no.1, s.17.

E24. Kernemejsel med sleben spids.

E25. Uortodoks tilhugget skraber. Ubestemmelig alder.

F – Strand ved Digevej

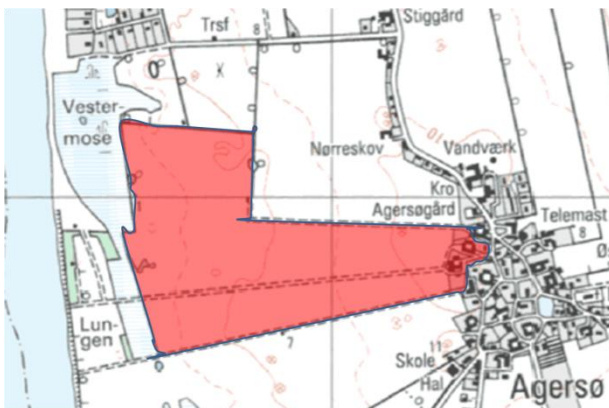

Figur 8. Stranden ved Digevej (sommerhusområde).

F1. Spidsvåben (økse eller dolk) (Ertebølle). Vises i montre no. 1, s.16.

G – Øksegårdens 2 matrikler

Figur 9. Øksegårdens 2 matrikler (rødt).

G1. Æggen af en bjergartsøkse.

G2. Æggen af en sleben tyknakket økse.

G3. Trindøkse. Bjergart (Maglepose?).

G4. Knækket og flækket tyndnakket økse.

H – Øst for Agersøgård

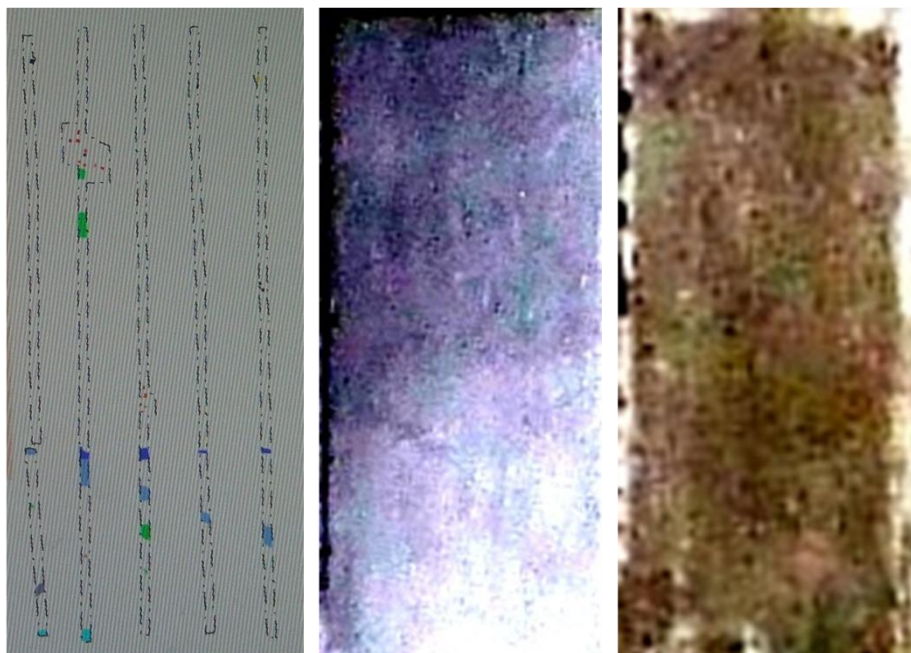
Sorø Museum foretog her i 2009 en arkæologisk forundersøgelse i forbindelse med en byggemodning (SVM01247 på Sorø Museums hjemmeside: http://www.aabne-samlinger.dk/SVM/service/rapporter/filer/7/SVM01247-1_%20Forundersøgelsesrapport_web.pdf hjemmesiden kan ikke kopieres).

Placeringen er på Agersøgårds marker øst for Agersøgård, som vist på figur 10 (a,b). Fem 130 m lange søgegrøfter med 12 m interval som vist i figur 10 (b) gav det fornødne overblik over området. Søgegrøfterne var 1.8 m brede.

I en af søgegrøfterne (der blev lidt udvidet) blev der fundet 8 stolpehuller, som vist i figur 10 (b,c). 3 stolper har været midterstolper, hvoraf de to yderste er kraftigere end den midterste. De øvrige stolper definerer husets vægge, som vist punkteret i figur 10(c). Der var også en grube midt i huset og et affaldsdepot (grønt) uden for huset. Der blev kun fundet keramikstykker, der var uanvendelig til datering, og kun nogle få flintafslag i hele udgravningen (en enkelt skraber). Fundet blev fortolket som stolper fra et 2-skibet hus fra yngre stenalder. Da der ikke endnu (2012) er foretaget C-14 datering, er husets datering usikker og udelukkende baseret på husets type og de få meget grove flintafslag.

Figur 10. (a) Agersø By , (b) Agersøgårds mark med de 5 grøfter , (c) Optegningen af stolpehuller i grøft 2.

Sorø udgravning 2009

Luftfoto 1954

Luftfoto 1972

Figur 11. (a) Sorø Museums 5 søgegrøfter, (b) Luftfoto 1954 af nøjagtig samme område (man aner stolperne), (c) Luftfoto 1972 af nøjagtig samme område (man aner stolperne).

I – Syd for Digevej (dysse)

Figur 12. (a) Langdyssen vest for Agersø By, for enden af Digevej, (b) Nærbillede af langdyssen (længde 12 m).

Figur 13. Langdyssen vest for Agersø By. Set mod vest.

J – Agersø Havn

J1. Hjortetaks-kølle/slagvåben (Ertebølle). Vises i montre no.1, s.16.

K - Sydlige veststrand

K1. Tyknakket økse (type B).

K2. Forarbejde til dolk (type I). Vises i sideskab i montre no. 1, s.17.

L – Enghavens strand

L1. Kerneøkse, slebet på den ene side. Genbrugt sleben økse.

M – Enghavens strand (Skålstenen)

Figur 14. Kampesten med skålformede fordybninger (stenalder eller bronzealder).

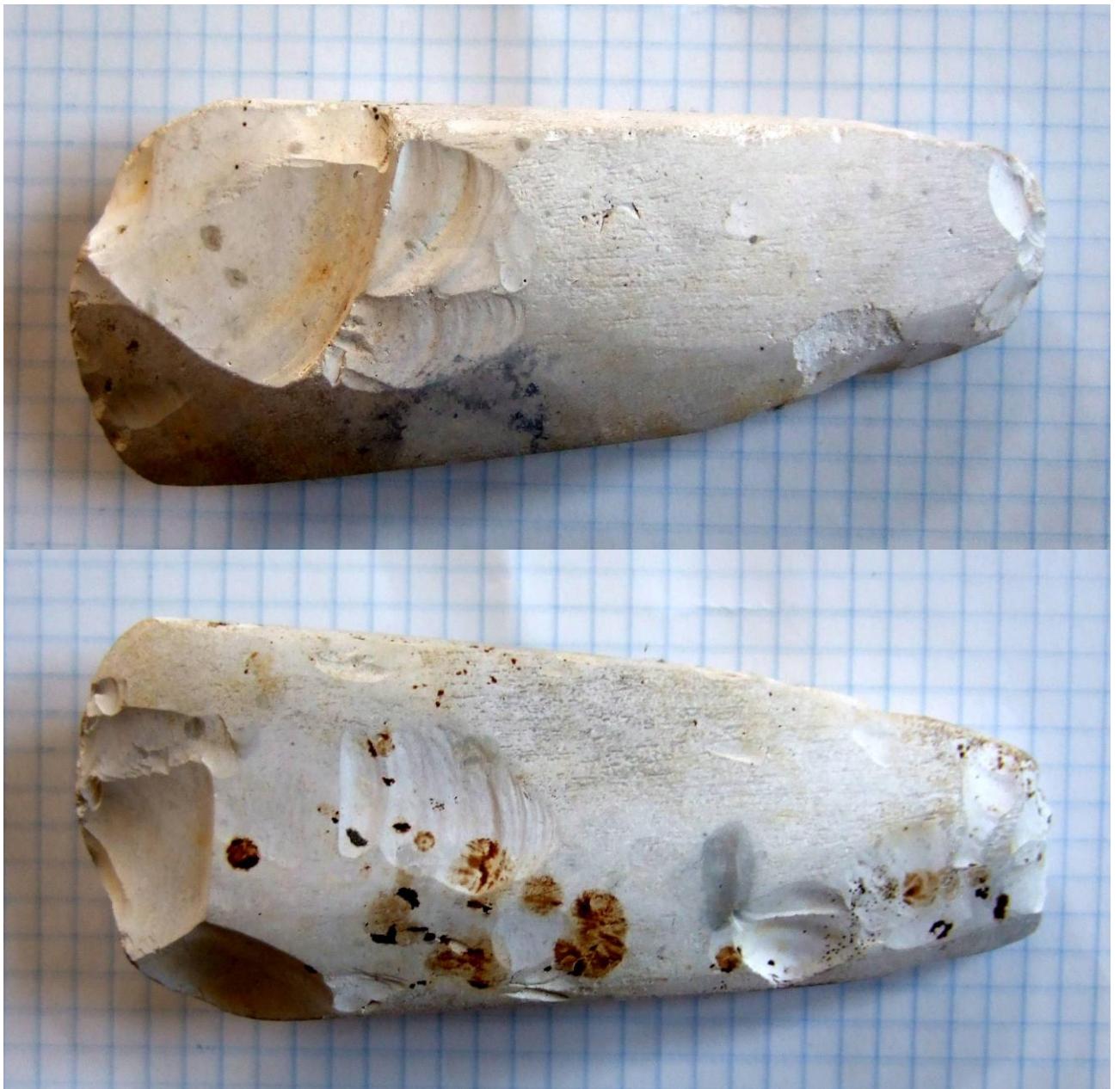
Figur 15. (a) Fundsted, (b) fundplacering (in situ) af tyndnakket økse.

M1. Tyndnakket økse. Vises i montre no.1, s.16.

M2. Fladehugget segl. Viset i sideskab i montre no.1, s.17.

M3. Spidsnakket økse. Brændt. Vises i montre no.1, s.16.

N – Egon Bendtsens gårds matrikel

N1. Lille grov økse.

N2. Spidsnakket økse.

N3. Ægstykke af spidsnakket økse.

N4. Spids af madkniv med største bredde tæt ved spidsen.

N5. Flækket tyknakket økse.

N6. Tyndnakket økse. Genbrug af større sleben økse.

N7. Lille mejsel med sleben æg.

O – Lige nord for fyret (dysse)

Figur 16. (a) Langdysse sydvest for Agersø By, ved fyret. (b) Nærbillede af langdysse. Fyret ses nederst til venstre.

Figur 17 (a) Foto af Langdyssen sydvest for Agersø By. (b) Gravkisten i langdyssen. Her blev den mærkelige økse O1 fundet.

O1. Grov økse. Fundet i langdyssekammeret (Kaptain Høegh Guldberg syntes nok ikke, at denne økse var værd at samle op. Han ville vel ikke fornærme pastor Thanch og Oldsagskommissionen). Vises på planche no. 5, s.22.

P – Lige syd for fyret

Figur 18. Forhøjningen midt i billedet har store sten, som Egon Bendtsen hvert år kører på med ploven. Måske en sløjfet dysse. Bag træerne til højre er sommerhuset "Knoldebo". Netop, hvor de store sten ligger, er P1 fundet.

P1. Dolkstav. Usymmetrisk. Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

Q – Omøsundgårdens matrikel

Q1 & Q2. To helt ens tyknakkede økser (Lindøøkser?). Fundet sammen under en stor sten. Vises i montre no.2, s.18.

Q3. Retøkse med V-formet længdesnit.

Q4. Lancetformet (type I, bredest tæt på spidsen). Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

Q5. Knækket langt spidsvåben (Ældre stenalder?).

R – Omø sundgårdens mosehul

R1. Spidsnakket økse.

S – Lindegårdens matrikel

Figur 19. Fru Jørgensens (Lis-Birgit Hansens mor) madkasse med flintesager.

S1. Knækket lancetformet dolk (type I).

S2. Brudstykke af en dolk.

S3. Lille retøkse med udsvajet æg (fremstillet af kasseret økse).

S4. Bagstykke af lancetformet dolk.

S5. Spids af lancetformet dolk.

S6. Dolkstav, symmetrisk. Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

S7. Fladehugget segl (til kornhøst). Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

S8. Tyknakket økse (type A).

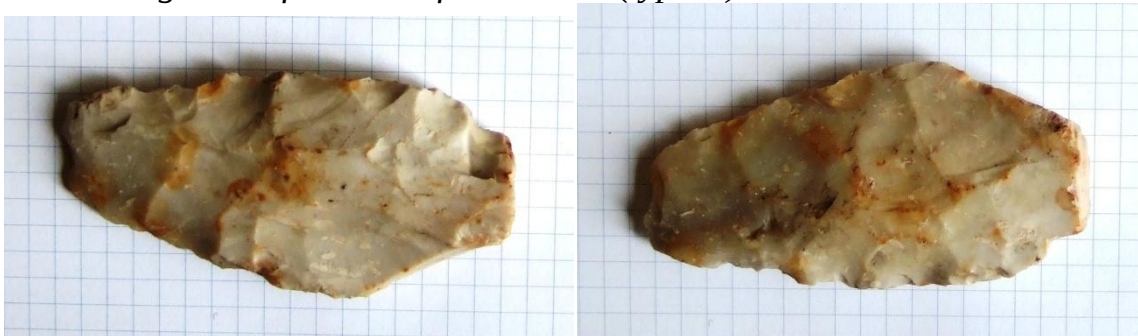
S9. Tyknakket økse (type A).

S10. Tyknakket økse.

S11. Håndgrebet af en lancetformet dolk (type II).

S12. Fladhugget flintstykke (segl?).

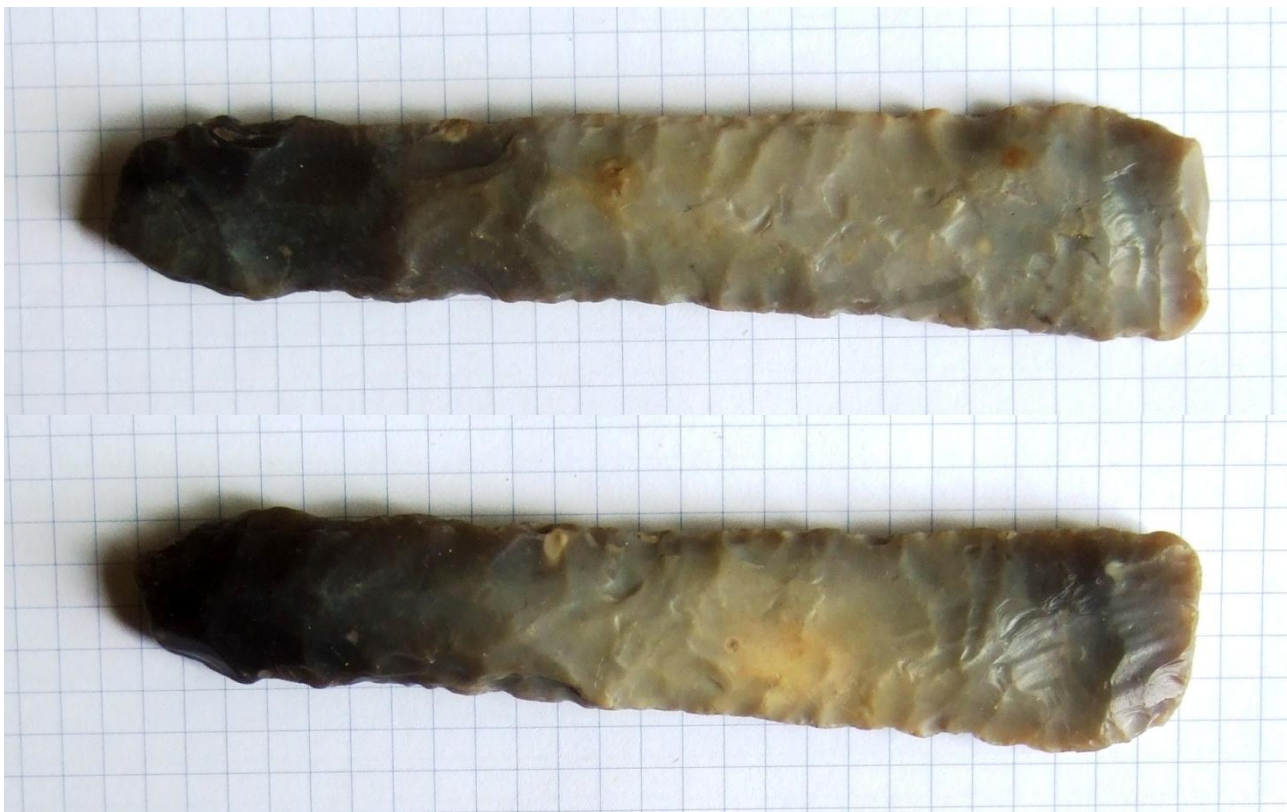
S13. Genformet tyndnakket økse med sleben æg.

S14. Genformet tyndnakket økse med sleben æg.

S15. Ildsten. Tilvirket af dolkstav?

S16. Dolkstav. Symmetrisk.

S17. Dolkstav. Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

S18. Knækket fladehugget segl.

S19. Nakke af spidsnakked økse.

S20. Kerneøkse. Vandslebet.

S21. Spidsvåben (Dolktid). Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

S22. Retøkse med V-formet længdesnit og udsvajet æg.

S23. Tyknakket økse (type A).

S24. Forarbejde til fladehugget segl.

S25. Slidspor på sandsten (slibeværktøj).

S26. Bronzeøkse (måske mest kobber). Vises i montre no.2, s.18.

S27. Lille gruttesten med lukkede kanter (yngre stenalder eller senere). Vises i montre no. 2, s.18.

S28. Æg af tyknakket økse.

T - Helleholm

T1. Dolkstav. Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

T2. Lancetformet fladehugget pilespids.

T3. Fladehugget segl.

T4. Fladehugget segl. Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

T5. Lanceetformet fladehugget pilespids. Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

T6. Håndtagsende af lanceetformet dolk.

T7. Fladehugget segl. Vises i montre no.2, s.18.

T8. Dolkstav. Vises i sideskab i montre no.1, s.17.

T9. Knækket fladehugget segl.

T10. Håndtagsende af fladehugget dolk.

T11. Spids af lancetformet dolk.

T12. Tyknakket økse (type A) (Bundøkse?).

T13. Tyknakket økse (type A) (Enkeltgravstype)

T14. Spids af lancetformet dolk.

T15. Kerneøkse (Ertebølle?).

T16. Tyknakket økse.

T17. Forarbejde til lancetformet dolk (type II).